



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De Ivstitia Et Ivre Libri Decem, Reuerendi P. F. Dominici
Soto, Segobiensis, Ord. Præd. Theologi præclariss.**

Soto, Domingo de

Venetiis, 1608

1 An lex humana debeat quoquo pacto mutari, eodem

urn:nbn:de:hbz:466:1-38878

Solutio. in solutione secundi) debet absque ulla interpretatione verba legis seruari. Quando vero omnino est certus. etiam si nullū est in mora periculum, non tenetur Prelatum consulere. Cui. n. in die ieiunij nullus alius suppetitibus, quam carniū, absq; vlla superioris consulatione potest, ne fame pereat, illas comedere, etiam si citra periculum posset ipsum adire ad rei huius intellectum, et si Caietanus quatuor hic membra dignoscit, perspicacior tamen hæc fuerit trimembris diuisio. Aut n. subdito (de hoc. n. loquimur) palam liquet occurrenti casu non esse legis mentem vt seruetur, & tunc nulla opus est subdiuisione, sed siue subitum sit periculum, siue tempus suppetrat adeundi prefeti absque illius prioris consilio, licet facere contra legem, vt casibus proximis a nobis explicitis patet. Aut per aliud extremum eiusmodi subditus in dubio hæret vtrinque æquali. Itaque neutrius partis assensum habet, licet ante facere contra legem necne. Ex tunc si uacat ad superiorem recurrere, recurrendum est, si

Caieta. Paritio
Primū mebrū.
Secūdū.

Tertium vero repentinum periculum id non permittit, ad literam seruanda est lex. Atque hic est casus S. Thomæ in solutione secundi, quoniam subdito in tali casu legem interpretari non licet. Si vero medio modo se habeat, ita ut neque certus omnino sit, neque prorsus ambiguus, sed in illa partem propendat, quod post facere contra legem, itaque illius partis opinionem habet cum formidine alterius, tunc si mora datur qua possit magistratum consulere, id facere tenetur, sin vero per subitanum periculum id non licet, tuto facere potest contra legem. Atque hic est casus tertia conclusionis. Quod si scisciteris vtrum illa sit sufficiens ratio *επιεικής* vt subditus faciat contra legem, quod ratio legis in particula

Qō inci dens.
Rñsō.

ri persona & casu deficiat? Respondetur quod si tantum deficit in particulari, non sufficit, si autem in toto genere caussa cessauerit tum & lex quoque cessare debet. Veruntamen antequam princeps vel consuetudo illam abroget, uim suam non amittit. Lege (vt exemplum proferamus) cautum est ne quis arma noctu deserat, quantum uis ergo pacificus sis neque ullum a te timeatur digladiationis periculū, non potes contra legem facere. Attamen quoniā de *επιεικής* alibi Doctor sanctus disputat, nempe 2. 2. q. 102. extra chorū hic sal

taremus, si longior nos disputatio remora retur. Hæc autem sunt hic adnotata propria. **Primus**, etsi liceat nonnunquam propter *επιεικής* contra uerba legis secundum eius mentem agere, tamen uice uersa extra tales casus seruare in cortice uerba corrupta legis mente, preuaricatio legis est. Sic. n. habet lex contra. ff. de legibus. In fraudem legis facit, qui saluis uerbis legis sententiam eius circumuenit. Et sequenti, **Exēplū.** Fraus lege fit, ubi fit quod fieri noluit, fieri autem non vetuit. Prohibet lex, ne adulter filium spurium heredem instituat, concedere ergo alteri hereditatem qui det filio, est uerba legis, non autem mentem seruare. Prohibet & altera lex, ne sacerdos sacerdotium in fauorem filij renuntiet, alter autem confert alterius filio, vt ille suo vices rependat, iniquitas est *επιεικής* e regione aduersa.

Et per hæc argumentorum patent solutiones. Ad primum. n. respondetur, quod qui in illo postremo necessitatis casu agit contra uerba legis, non iudicat de lege ipsa, sed singulari casu, in quo cernit non esse seruandam. Et pari modo respondetur ad secundum. Hic. n. idem subditus non interpretatur legem simpliciter, sed in casu quomā manifestum est legislatorem aliud intendisse, secus si anceps hæsit, vt dictum est in secundo casu. Ad tertium autem respondetur quod quancunq; leges sapientia uigeant, nulla tamen sufficit, vt casus omnes occurrentes prospiciant.

S. Tho.
Primū
aduer:
dum.

Exēplū.

Ad pri
mū arg.

Ad secū
dū arg.

Ad ter
tiū arg.

Q V Æ S T I O VII.

DE MUTATIONE ET VARIETA LEGIS HUMANÆ.

S. Tho. 1. 2. quæst. 97.

A R T I C V L V S I.

Vtrum lex humana debeat quoquo pacto mutari.

Postrema demum questione legis, humanæ est vt explicetur quam debeat esse firma, & fixa. Et iō primo queritur, an debeat aliquo pacto mutari. Apparet. n. id minime licet, lex. n. humana (ut s̄ diximus) a

Prima
ratio ad
partem
negati.
uam.

E 3 natu-

naturali derivatur, hæc autē immutabilis est, ergo & illa Id etiam secundo colligitur ex natura regule qualis est lex quæ fm Ari. 5. Ethic. ca. 5. solida esse debet & persans: lex autem regula est, ergo immobilis, Item tertio, Lex iusta & recta esse debet, quod autem iustum semel est, semper tale existit: Accedit & testimonium Nicolai Papæ, distinctio 12. Ridiculi est & fati abominabile dedecus, ut tradiones quas antiquitus a patribus suscepimus infringi patiamur. In contrarium vero sunt argumenta nihilo pauciora. Ratio enim exposcere videtur, vt quoties melius quidpiam occurrit, toties lex humana mutetur. Leges quippe humanae, veluti & cetera artes humana ratio ne excogitate sunt & inuente, relique vero artes occurrente eo, quod melius est, sub mutantur, ergo idem est in legibus obseruandum. Secundo, de preteritis sumenda est ratio & cautio futurorum: contingit autem leges antiquas rudiores esse minusque politas, quam succedentibus moribus conueniant, ergo nisi quotiescunque meliores inuentiones occurrerent, legibus pristinis antiquas alia innouarentur, incommodum esset. Tertio, leges humane, quia circa lubricum singulariū fluxum uersantur nequeunt nisi temporis experientia exacte instrui. Experientia. n. (vt 2. Eth. auctor est Arist.) tempore indiget, ergo quoties temporis curriculum melius quid attulerit, expediens est leges submutari. Accedit demum & August. 1. de libero arbit. ubi ait, Lex temporalis quamuis iusta sit, commutari tamen per tempora iuste potest.

Argumenta presentis questionis rem in duo diuisa extrema distrahunt. Nam illa prioris ordinis contendunt humanam legem prorsus esse immutabilem. Reliqua uero per alterum extremum, quod ubiuis melius aliud occurrerit, sint mutandæ, & ideo duobus conclusionibus respondendum est, quibus ambo extrema moderemur. Prior est, Licetum quandoque est, decens & sanctum legem humanam mutari. Veritas conclusionis huius ex duabus nascitur radicibus, videlicet, tam ex natura rationis humane, qua leges conduntur, quam ex natura nostrarum actionum de quibus statuuntur. Et enim cum natura nostra rationalis sit, hoc est discursiua & successu quodam ueritatis indagatrix, non potest, ceu intellectualis angelus, qui natu-

ralia omnia simul nouit, subito intima ueritatis penetrare. Vnde quemadmodum in scientiarum speculatione defluxu quodam temporis Philosophi ex imperfecto ad perfectum scientias promouerunt, vt 1. Physic. Primoque de Anima, alijsque libri Arist. testimonium extat, sic in morum compositione ratio practica negotiatur. Quapropter sicut Thales ille Milesius alijque illius ætatis sex sapientes scientias illuculque rudes & incompias contemplatione polire ceperunt, quas post Plato & Arist. expoliuere, sic & 1. yeurgus, & Solō, & apud Romanos Numa Pompil suas respublicas antea barbaras & agrestas polioribus legibus instituerunt, quæ deinceps temporum incrementis exactius sunt accuratiusque & emunctius curatæ. Accedit ratio secunda ex nostrarum actionum conditione, quæ & regionum diuersitati & temporum sic subiecta est, vt nunquam in eodem statu permaneat. Exemplum est August. lib. 1. de libero arbit. ubi ait quod si populus bene sit moderatus & grauis communisque utilitatis diligentissimus custos, recte lex fertur, qua tali populo liceat creare sibi magistratus, qui quos respublica admittretur, porro si paulatim ille populus deprauatus habeat uenale suffragium, & regimen flagitiosis secleratisque committat recte admittitur populo talis potestas dandi honores, & ad paucorum honorum reddi arbitrium. Secunda conclusio quam D. Th. sanctissime constituit, quæq. legislatoribus, perspectissima esse debet, est: Non ob quemcunque causam melius quidpiam afferentem mutanda est lex sed tunc penitus quando vsque ad eam excedit, vt damna detrimentaq. compenfer, quæ legis mutatio suapte natura affert. Ratio conclusionis sic habet, Cum leges humane propter communi utilitate & salute (vt dictum est) sint institutæ eadem prorsus ratione mutandæ sunt, nempe quando mutatio in augmentum est communis boni. Mutatio autem suapte ingenio per seipsam detrimentum affert, quia cum consuetudo seruandæ legis fuerit quodam pacto in naturam uersa (nam consuetudo, altera natura est) mutatio ipsa legis quædam est mutatio nature. Quo fit vt quæ contra consuetudinem fiunt etiam dum leuia sunt, graua existimantur. Atque eandem ob causam ueneranda legis canices amore retinet humanos

Secūda ratio. Aristor. Tertia ratio. Confirmatio. Nicola^o Papa. Primum argu. negatiuum.

Arg. 2.

Arg. 3.

August.

Postremū arg.

Prima conclusio. Suadet duplici uia.

Prima ratio. Aristor.

Secūda ratio. August.

Secūda conclusio. D. Tho.

Ratio conclusiois.

manos animos, quia ideo extincta nouitas alterius nescio quid inuidiæ secum trahit. Dum igitur de legis mutatione agitur, hæc debent in statuta pendere. ne. si mutetur nisi tanta ab ea parte propendat causa, quæ hæc valeat mala compensare. Quod quidem tunc profus continget, quando vel maxima euidētissimaque vtilitas ex noua lege prouenerit, aut ingens necessitas conuetam legem ob manifestam eius iniquitatem antiquate compulserit. vt. ff. de con. stitut. princ. l. 2. ait Vlpianus. In rebus nobis constituendis euidens esse vtilitas debet, vt accedatur ab eo iure quod diu acularitū quum visum est. Hæc ergo regula tum in seculari republica, tum maxime in ecclesiastica, ac potissimum in his quæ ad repu. ob sacra pertinent obseruantissima esse debet, ne scilicet ratio per soluendi officium, qua clerus affuetus est, pro quacunque ratione demutetur, etiam si egregia videatur. Et multo minus sacrorum ratio quæ ad cultum diuinum attinent, quibus videlicet populus oculos habet immersos & affectos animos. Haud enim id absque detrimento & scandalo fieri posset. Nihil aduersus nouitatem Breuiarii obmurmurandum est, postquam sanctissimus Papa id permittit, tamen finis ille ob quem mutatio facta est, videlicet vt statas soluentes horas memorier. Psalterium discant, non est ille quem sancti patres horis dicendis canonicis præfixere. Cantus enim Ecclesiastici non studii gratia, sed tantum diuinæ laudis instituti sunt, vt melodia militantis Ecclesiæ instar triumphantis ingratia, sed tantū diuine laudis scopo admitterentur patres antiphonas, dis insti tuti sūt. Imo (vt est in præcorum historiis) angelos eas etiam de celo adtulisse fertur. Præterquam quod sacerdotibus permittere, vt aliter officium domi pendant, quam in ecclesia, est illis manifestam porrigere occasionem, ne in Ecclesia cum aliis concinant, sed velut muti stipendia sua faciant. Adde quod periculum inde imminet, vt eandem horarum ratio in Ecclesiam publicitus inducatur, quod grauius populi aures offenderet. Hæc mihi impresentiarum in mentem uenere, quia pro mei captu ingeniosi ardentem desidero, vt vnica esset ratio Breuiarii in toto Christia-

nismo. Nam varietas Ecclesiæ, quæ tanquæ regina circumamicta a dextris sponfi sedet, in varietate religionum aliarumque ceremoniarum Christianæ familiæ satis splendet. Quod autem ad horas canonicas in Lingua latina tanta diuersitas obtinuerit, nullam forsitan, si fas est dicere, decus est. Cæterum non ab re huc dubitatio occurrit, virum legislator pro suo libito absque vlla intercedente causâ, leges valeat commutare? Et apparet a parte negatiua argu- mentum, quod non aliter licet leges mutare, quam condere, si autem non pro communi vtilitate conderentur, non essent leges, ergo neque si alia ratione mutentur, valida erit mutatio. In responsione autem multa sunt membra. Primum, si legislator, penes quem summa est potestas, legem sine causâ tollerere factum teneret, hoc est nullam haberet deinde vim legis nisi quatenus vim retineret iuris, seu naturalis, seu diuini, tamen si dum lex reipublicæ conderet, graue crimen committeret, videlicet, si Papa tolleret annuam confessionem maneret ius tantum diuinum confessionis, & si Cæsar abrogaret legem suspendendi, fures, maneret duntaxat naturale ius, vt punirentur saltem. Res est clara, quia lex nisi vim habeat coercitum, non est lex, hanc aut vim habet a Principe vel a republica. Quapropter sicuti etiam dum reipublica legibus indigeret, tamen nisi eas poneret, nulla esset, ita si qua tolleret, non esset amplius lex. Secundum membrum est, Lex quam nouam conderet, vel in quam alteram mutaret, si non esset pro communi bono, vel esset intolerabilis, nõ haberet vim legis. Enimvero licet quam ipse abrogaret re vera esset abrogata, non tamen tantum potest in legumlatione, vt quam ipse tulerit, statim sit firma & valida, nisi (vt dictum est) iusta fuerit. Hæc autem de omni potestate tam seculari quam ecclesiastica dicta sunt, quibus tamen de ecclesiastica tertium peculiare adhibemus membrum, Nempe quod neque Papa neque Concilium in his legum positione & mutatione, quæ familiæ Christianæ necessariae sunt, vt pote quod Spiritus Sancto reguntur, errare non poterunt, nunquam scilicet permittetur diuinitus. Papa aut cunctas leges iciniurum tollere aut legem confessionis in decennium prolatare, quia impendio quam maxime huiusmodi leges reipubli-

Dub.

arg par tis neg.

Prima assertio,

qua par tim satis fit dubitationi.

Propositio

Probõ pfata a fertiois.

Secũda assertio.

Ratio.

Tertia assertio de ptate Ecclesia stica.

Prima ratio.

Ratio.

Secũda ratio.

Auguſt.

Secũda ratio. D. Tho.

Ratio conclusiois.

Auctoris cõsuetudine Breuiarii pluralitate.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

ca referunt. Neque iustus præcipere permittitur, ut cum primum quisque cõcius sibi fuerit mortalis culpa, ad aures sacerdotis confessus ad volet, quia lex esset intolerabilis.

Ad primū arg. Respondere autem restat ad utranque argumentorum seriem. Ad primum ergo prioris ordinis respondetur quod lex naturalis, quæ participium quoddam æternæ legis est, immobilis perseverat, quia derivatur ab illa per diuinam rationem, illam instituentem quæ quidem diuina ratio etiam est immobilis. Leo autem humana derivatur a naturali, per rationem humanam trahentem genus ad speciem. Et quia ratio humana nam omnia futura fasus prospicit, ex hac parte fit lex ipsa mutabilis. Accedit præterea, quod lex naturalis

Ad 2. continet principia vniuersalia, quæ abstrahunt a singularibus, leges autem humanæ fundamentis niuntur particularibus, quæ in actionibus contingentibus & caducis sita sunt. Et per hoc respondetur ad

Ad 3. secundum quod mensura debet esse immutabilis quatenus fert natura materię, mensura autem mutabilium rerum solidiorem non suffert perpetuitatem. Ad tertium eodem fere modo respondetur, quod rectitudo in quantitatibus corporeis non dicitur respectiue in ordine ad aliam, sed est in se absolute recta, quia eius extrema non exeunt a medio, rectitudo autem humana legis non est absoluta, sed sumitur in ordine ad commune bonum, cui non semper res eandem habet proportionem.

Ad posteriorem arg. Quocirca illis mutatis mutatur rectitudo & iustitia legis. Auctoritas autem iuris 12. dist. solum admonet in fauorem secundæ conclusionis, ridiculum esse citra causam vigentissimam patrum sanctiones infringere, secus dum causa adest legitima. Nilominus & reliqua in contrarium argumenta temperanda sunt & eneruanda, quatenus cum secundæ conclusione pugnant. Ad primum ideo consideratissime respondet S. Thom. aliud esse artium ingenium, aliud vero legum. Artes enim ex sola ratione vigorem habent & efficaciam, & ideo quotiesque melius quidpiam intellectui occurrerit, mutari debent, nam nullum est periculum, quin mutantur in melius, eo quod totum negotium in intellectu continentur. Leges autem vim maximam obtinent ex consuetudine, ut Phi-

los. 2. Pol. ait, adeo ut diuturna consuetudo (ut ff. de legibus. Vlpianus ait) pro iure sit habenda. Ob idque non tantum perpendendum est in mutatione legis illud bonum, quod noua adfert, verum & detrimtum quod vetus consuetudo patitur. Reliqua vero duo cum Augustini sententia id tantum comprobant, quod leges mutare liceat, non id tamen quod quacunque de causa, etiam si aliquo pacto congruentius quidpiam suadeat.

Aristot. Facilius solutio cetero- rü arg.

ARTICVLVS II.

Utrum consuetudo vim legis obtinere valeat.



ON est impertinens sermo ni de mutatione legum articulum intexere de consuetudine, per quæ & mutari solent. Queritur ergo utrum consuetudo vim queat obtinere legis? Existunt enim a parte negatiua argumenta. Primum, Lex humana ab æterna per naturalem derivatur, contra illas autem nulla præualere potest consuetudo, ergo neque vlla valet humanas mutare. Secundo, egregie argui. D. Tho. Ex multiplicatis malis nullum constari potest bonum, imo malum, quo multiplicatius, eo peius, qui autem primo contra legem agere incipit, malefacit, ergo similibus accruatis actibus nihil boni confici potest, lex autem cum regula sit nostrarum actionum, egregium bonum est, nulla ergo consuetudo migrare in legis naturam potest. Tertio, Leges condere munus est solius publicæ potestatis, consuetudo autem priuatis ciuium actibus inuascit, nulla ergo consuetudo auctoritatem legis abrogare potest. In contrarium autem est Aug. in epist. ad Gassulanum, vbi ait. Mos populi Dei & instituta maiorum pro lege sunt tenenda, & sicut præuaricatores legum diuinarum, ita & contemptores consuetudinem ecclesiasticam coercendi sunt.

Arg. 1. a pte negatiua.

Arg. 2. D. Tho.

Arg. 3.

August.

Quæstioni præsentis vnica, sed tñ trimēbri conclusione fit satis Conclusio autem est. Consuetudo trina virtute pollet, videlicet, ut & antiquam legem tum interpretetur, tum etiam immutet; ac subinde vim

Satis fit quoniam vnica conclusio autem est. Conclusio trina virtute pollet. Prob.